

Ponència

80è Aniversari de la Retirada i l'Exili al Baix Montseny

a càrrec de Montserrat Garriga, mestra i llicenciada en Història Contemporània per la Universitat de Barcelona

Dijous 31 de gener, a les vuit del vespre

Sala annexa del Casal de la Gent Gran de Sant Esteve de Palautordera
(Plaça Joan Serra)

A finals del mes de gener de 1939 començà el que s'anomena la Retirada dels republicans: un gran èxode de prop de mig milió de refugiats, dels quals uns cent mil eren catalans. S'inicià amb la caiguda de la ciutat de Barcelona a mans dels franquistes el 26 de gener. Durant la Guerra d'Espanya ja hi havia hagut tres onades de refugiats cap a França, però cap no havia tingut les dimensions de la de 1939.

Els passos de frontera més utilitzats pels refugiats van ser el Pertús i Prats de Molló. El 28 de gener es va obrir la frontera perquè passessin dones, vells i infants, i no va ser fins el 5 de febrer que s'obrí als militars desarmats. A partir d'aquí se'ls traslladà a camps provisionals i després als camps de la platja (Argelers, Barcarès i Cotlliure). Des d'aquí van anar als camps que es van construir a tot el territori francès; se'n calculen uns 200.

Aquesta ponència se centra en les persones refugiades del Baix Montseny que van haver de marxar al final de la guerra. S'expliquen els casos d'alcaldes d'alguns municipis, de soldats i de famílies senceres que van creuar els dos passos fronterers esmentats i van patir la reclusió als camps de concentració. Al cap d'uns mesos van tornar a patir un altre conflicte armat, la Segona Guerra Mundial. Aquest fet els va portar a treballar al camp, a fàbriques o a serveis, enquadrats en companyies militaritzades. Alguns van acabar a la Resistència o foren detinguts pels nazis i van morir als camps d'extermini.

Montserrat Garriga i Paituví és mestra i llicenciada en Història Contemporània per la Universitat de Barcelona. Les seves investigacions se centren en l'exili republicà i la repressió franquista i es basen sobretot en la història oral. Des de l'any 2008 ha fet estades a diferents departaments francesos per tal d'entrevistar exiliats republicans del Baix Montseny i la Terra Alta. Al mateix temps, ha participat a jornades

i congressos sobre la memòria històrica, tant a França com a Catalunya.

L'any 2011 va publicar *Del silenci a les paraules. Joan Colomer i Prat, un alcalde de la República*, editat per l'Ajuntament de Santa Maria de Palautordera; l'any 2014, *Ponts trencats. Disset testimonis d'exili i emigració*, editat per Gent i Terra, editorial de la revista *Vallesos*, i l'any 2018, *Batea. Exili republicà i repressió franquista*, editat per la Secció d'Arqueologia del Patronat Pro Batea.

Des de l'any 2009 participa en la coordinació de les Jornades de la Memòria Històrica, organitzades per l'Ajuntament de Santa Maria de Palautordera.